ORIZONTUL DE LECTURĂ AL LUI ADAM SMITH DIN PERSPECTIVA BIBLIOTECII SALE ITALIENE[1]

Sanda-Maria ARDELEANU[*], **Cristina IONIȚĂ**[**]

Keywords: Adam Smith, Italian Enlightenment, Italian library, Italian catalogue, Italian publishing, Italian bibliology

Rare și fericite sunt cazurile înregistrate de istoria europeană în care biblioteca unui iluminist are catalogul publicat și se poate radiografia, prin cercetarea sa, interesul de lectură profesional și de relaxare, pentru cunoașterea omului ce s-a înscris în universalitate prin moștenirea culturală lăsată nouă. Autorul însuși a trăit să vadă publicate cinci ediții din cartea sa *The Theory of Moral Sentiments* (1759, 1761[2], 1767, 1774, 1781), după cum tot cinci ediții au apărut în timpul vieții sale din cartea, poate mai celebră, *The Wealth of Nations* (1776, 1778, 1784, 1786, 1789), tradusă în daneză, germană, franceză, italiană și spaniolă.

Copilului răpit odinioară de țigani, ce părea să fie destinat unei vieți ignobile, recuperat printr-un miracol ce va conduce, după decenii de solitară lectură și muncă îndărătnică, prin opera lui, la un moment de uluitoare dăruire către umanitate, i se va spune spre apusul vieții, la cel mai înalt nivel politic englez, că lumea întreagă are de învățat de la dânsul. La aproape un sfert de veac de la dispariția lui, de la el învățăm și noi: din cărțile dăruite de el, învățăm să gândim la niveluri mai abstracte și mai generoase, deschizătoare de noi căi de investigație, și să fim oameni mai buni; din cărțile citite de el odinioară, aflăm calea urmată de iluminist în modelarea gândirii sale, modelele spirituale avute într-o epocă în care cartea reprezenta, în lipsa mass mediei care ne copleșește astăzi viața, singura evadare din realitate, zonele de lectură în care se refugia în momentele lui de relaxare. Lipsit fiind de o viață familială, lectura, dar și întreținerea unei corespondențe, după moda vremii, îi ocupau lui Adam Smith o mare parte din timp. Asupra lecturilor sale vom arunca o curioasă privire pentru a cunoaște mai bine lecturile de specialitate, dar și de loisir, de această dată în catalogul cărților italiene.

Cunoscătorii vieții și operei scoțianului Adam Smith (1723-1790), unanim recunoscut astăzi ca întemeietor al economiei politice moderne, știu că, la mai bine de 100 de ani de la dispariția sa,– după ce cultul operei sale s-a răspândit în întreaga Europă, cele două titluri fundamentale cunoscând numeroase ediții în numeroase limbi, – în 1894, a fost publicat

---

[1] Lucrarea de față a fost prezentată în versiune engleză (*The Reading Horizon of Adam Smith from the Perspective of His Italian Library*), la International Conference University „La Sapienza", Rome (Italy) cu tema *Recent Interdisciplinary Studies in Humanities*, la data de 26-27 octombrie 2018.

[*] Prof. univ. dr., Universitatea „Ștefan cel Mare" Suceava; sanda_ard@yahoo.com

[**] drd., Universitatea „Ștefan cel Mare" din Suceava, Facultatea de Litere, traduceri.urgente.iasi@gmail.com

[2] *The Theory of Moral Sentiments* a fost publicată în limba engleză, pentru prima oară în România, sub îngrijirea Cristinei Ioniță, în 2016. Eseul din finalul volumului, *Considerations concerning the first formation of languages and the different genius of original and compounded languages* (prescurtat *A Disertation on the Origin of Languages*), a apărut în România, în ediție bilingvă, română și engleză, în traducerea și sub îngrijirea aceleiași, în znul 2016, lucrare premiată de Primăria Municipiului Iași.

https://biblioteca-digitala.ro / www.muzeuparvan.ro

catalogul reconstituit al bibliotecii lui Adam Smith,[3] care, fără a fi complet[4] („this catalogue includes a great part of library of Adam Smith", p. VIII), cuprinde o mare parte din cărțile deținute de filozof. Volumul cuprinde 6 capitole: I. *Istoria bibliotecii*, cu scrisoarea lui Adam Smith din 4 aprilie 1760, II. *Lista cărților, în ordinea alfabetică a autorilor*, III. *Testamentul lui Adam Smith*, IV. *Portretele lui Adam Smith*, V. *Adam Smith în portret pictat*, VI. *Analiza catalogului și lista contributorilor la Catalog*, *Catalogul* și *Indexul*. (Fig. nr. 1-3.)

În cele 30 de pagini introductive ale catalogului general, se face mențiunea că, în testamentul alcătuit în 1776, deci cu aproape 15 ani înainte de a-i veni sfârșitul, proprietarul a dispus de soarta multprețuitei sale biblioteci. În următoarea sută de ani, cărțile au fost împărțite între moștenitorii legali, iar o parte din bibliotecă s-a pierdut. În vederea reconstituirii și în scopul publicării, publicatorul catalogul a apelat la ajutorul contributorilor, a căror listă o regăsim înaintea catalogului propriu zis. Enigmatica inițială pe care o vedem în catalogul bibliotecii lui Adam Smith, pe coloana din dreapta, aparține tocmai contibutorului care și-a dat osteneala spre recuperarea de care beneficiem astăzi. Ca un adevărat instrument de lucru modern, ce se dorește a fi acest *Catalogue…*, el este înzestrat la final cu un *Index* de nume de persoane ce se regăsesc în *Introducere (Index to the Introduction and the Principales Names not registered alphabetically in the catalogue)*.

Actuala eră a tehnologiei audio-video aproape că înlătură ideea de bibliotecă personală, ba chiar și pe aceea de bibliotecă publică, pe care le înlocuiește prin conceptul *bibliotecă electronică* și de aceea ne este destul de greu să acceptăm că, în plin „Secol al Luminilor", un profesor universitar scoțian putea avea o bibliotecă ce cuprindea între 2000 și 5000 de volume.[5] Către un prieten, el însuși afirma că este „a small but excellent library", în constituirea căreia a depus un mare efort de selecție, că a fost alcătuită „with a great judgement", dar „I am a beau in nothing but my books" [6].

Publicatorul afirmă că prezentul catalog cuprinde 1000 de intrări și 2200 de titluri[7], prin „intrare" el denumind autorul. Ca metodologie de realizare, a optat pentru alfabetizarea autorilor. În cadrul mai multor opere ale aceluiași autor, uneori au fost ordonate alfabetic, alteori în succesiunea anilor de editare, indiferent de limba de publicare sau de datele de editare (localitate, an). În ceea ce privește structura bibliotecii, alcătuitorul catalogului apreciază că până la o cincime cuprindea cărți de literatură și artă, până la o cincime erau cărți ale clasicilor greci și latini, și ale comentatorilor, iar altă cincime era reprezentată de cărțile de drept, politică și geografie: „Catalogue shows about 1-5th of the books to be on Literature and Art, 1-5th of Classical (Latin and Greek) authors, or their commentators, and 1-5th on Law, Politics, and Geography. Works on Political Economy and on History make up another fifth, in nearly equal proportions. Science and Philosophy divide the remaining fifth, if we omit a small group of miscellaneous volumes (chiefly biographical)."[8] Acum, când cunoaștem detaliat structura bibliotecii profesorului scoțian, nu mai putem crede afirmația catalogatorului că „More than a third are in English, a little less than a third in French, and rather less than a quarter in Latin, Italian and Greek, accounting for the remainder in nearly equal proportions. There are three German, all presentation copies, and translations of the author's works. No other languages are represented."[9];

Până în momentul actual al cercetării, nu știm ca prezentul catalog să fi făcut obiectul

---

[3] *A Catalogue of the Library of Adam Smith, author of The Theory of Moral Sentiments and the Wealth of Nations, edited with an introduction by James Bonar,* London, Mc Millan, 1894, XXX + 126 p.

[4] „From the nature of the case, the work is incomplete; but perhaps the very publication of this Catalogue may reveal the hiding-place of missing volumes." (*Ibidem,* p. XXIX.)

[5] *Ibidem,* p. VIII.

[6] *Ibidem*.

[7] *Ibidem*.

[8] *Ibidem,* p. XXVIII.

[9] *Ibidem,* p. XXVIII-XXIX.

https://biblioteca-digitala.ro / www.muzeuparvan.ro

vreunei exegeze românești, nici sub aspect bibliologic, nici sub abordare filologică sau de altă natură. Lucrarea de față are ca fundament documentar catalogul din 1894, dar s-a procedat extragerea autorilor și a titlurilor în limba italiană, fără a se lua în considerare locul editării. Au fost lăsate deoparte cărțile scrise de autori italieni, dar publicate în alte limbi decât italiana (franceza, engleza), pentru a nu extinde spațiul alocat lucrării de față. După aceste criterii a fost alcătuit *Catalogul cărților cu autori italieni, publicate în limba italiană, din biblioteca lui Adam Smith* (Tab. nr. 1) și pe care îl vom discuta în continuare. Aici au fost incluse detaliile bibliografice din catalogul general, din 1894, cu patru coloane: numărul curent, care identifică poziția autorului în catalogul nostru, folosită la statisticile realizate, autorul, titlul și ultima coloană, în care am introdus domeniul caracteristic titlului, renunțând la inițiala contributorului, a cărui identificare nu este utilă cercetării de față.

Se impune din start observația că lucrările italiene se înscriu între niște coordonate temporale de editare: avem trei cărți, care atrag atenția prin vechilea lor: 1) Jacopo Sannanzaro, *Arcadia*, tipărit la Venice, în **1524** (poziția 41, în *Catalogul* nostru), 2) Conte Baladesar Castiglione, *Libro del Cortegiano*, Veneția, **1547** (poziția 13), 3) Andrea Palladio, *Dell 'architettura,* Veneția, **1570** (poziția 33). Aceste cărți aveau în epoca lui Smith o vechime de aproximativ 200 de ani, se înscriu în categoria lecturii *de loisir* și de cultură generală, și nu excludem posibilitatea să le fi avut moștenire de la tatăl său, căci și atunci achiziția unei cărți vechi de 200 de ani era un procedeu dificil și costisitor. Cele mai noi cărți au ca dată de tipărire anii dinaintea dispariției filozofului și sunt cele pe care, probabil, le-a cumpărat singur: Gabriello Chiabrera, *Opere*, în 6 vol., Venezia, 1782 (poziția 22) și Abbate Spallanzani, *Opuscoli di fisica animale e vegetabile*, Modena, **1786** (poziția 43). Știm că Adam Smith a lucrat până în ultimele luni ale vieții, foarte probabil a citit și a meditat asupra acestor ultime cărți cumpărate, și, când s-a simțit slăbit, cu doar câteva luni înaintea sfârșitului, a decis arderea multor hârtii cu schițe și proiecte, care astăzi ar fi însemnat valori culturale inestimabile.[10]

Să ne amintim că perioada de maximă eficiență intelectuală a lui Adam Smith poate fi situată între 1748, după terminarea studiilor, și aproape de sfârșitul vieții, 1790; la 11 ani de la absolvire va publica *The Theory of Moral Sentiments*, carte de mare profunzime, iar în 1776, i se publică *An Inquiry…*, după care nu mai publică nimic de această amploare, dar se preocupă intens de reeditarea acestor opere majore și de diverse studii „minore". Dar asta nu înseamnă deloc încetarea activității sale intelectuale: savantul nostru a continuat să citească, să cugete și să scrie. Iar ultimul an al creației poate fi socotit anul morții sale. Nu știm, probabil nu vom afla niciodată și nu ne rămâne decât să presupunem că mulțimea cărților mai vechi de începutul secolului al XVIII-lea, din biblioteca sa, a fost parțial moștenită, parțial cumpărată, căci orice intelectual în formare cumpără noutatea în domeniul său și nu exemplare mai vechi de 50-100 de ani decât dacă este bibliofil pasionat. Însă ce anume din scrierile sale a dat flăcărilor în ultimele luni este aproape imposibil de aflat.

În ceea ce privește zona cărților cu autori italieni, publicate în limba italiană, în Italia sau în afara ei, după alcătuirea catalogului nostru, italian, am procedat la identificarea domeniilor la care fac referire titlurile identificate și am realizat o statistică reliefată de Tab. nr. 2. Nu am ales sistemul Clasificarii Zecimale Universale, specific marilor biblioteci, ci am procedat la identificarea și alfabetizarea domeniilor, ele nefiind numeroase. Tabelul arată următoarele domenii de interes de lectură: arhitectură (1 titlu), biografii (2 titluri), drept (4 titluri), economie politică (2 titluri), filozofie (4 titluri), istorie (6 titluri), literatură (30 de titluri), științe (3 titluri), din totalul de **52** de volume. Este de la sine înțeles că discuția asupra domeniilor din catalogul italian se poate prelungi mult, însă ne vom opri doar asupra interesului de lectură asupra istoriei italienilor și a Italiei (poziția 18 și 25), cu referire specială

[10] *Ibidem*, p. XIII.

https://biblioteca-digitala.ro / www.muzeuparvan.ro

la istoria Florenței (1, 47) și a Veneției (21, 40). Dacă la grupa *științe*, descoperim numai opera lui Galileo Galilei (poziția 19, 20), lucru ce trezește oarecare dezamăgire, la grupa *filozofie*, dezamăgirea este repede ștearsă de calitatea autorilor: Bentivoglio (filozofie politică, poziția 5), Machiavelli (poziția 29), Pallavicino (poziția 34), și antologia *De' pensieri diversi* (poziția 46).

Cunoscătorii personalității iluministe de mare anvergură care a fost Adam Smith știu că numai în *Teoria sentimentelor morale* autorul amintește sute de autori, ale căror cărți au fost neîndoielnic citite, însă el nu a călătorit decât în Franța și la Geneva (1764-1766), pentru a-l cunoaște pe Voltaire și a discuta cu el. Excela în greacă și latină, desigur și franceza, dar nu și în italiană. Însă știm că avea o intuiție extraordinară a limbilor, ca dovadă studiul celebrele sale *Considerations concerning the first formation of languages and the different genius of original and compounded languages*, care, după opinia lui Eugeniu Coșeriu, din 1992, *a contribuit la fondarea unei noi ramuri filologice, tipologia lingvistică*. Avem, deci, toate motivele să credem că *Adam Smith înțelegea limba italiană măcar prin asocieri lingvistice, că citea în italiană, chiar dacă nu există dovezi asupra învățării limbii și nici nu știm să fi scris vreodată în limba italiană*.

În această privință, catalogul italian ne mai rezervă o surprinză: un vocabular recomandat scriitorilor spre utilizare, în ideea promovării unei limbi curate, de către Academia de la Crusca (poziția 27). Trebuie să acceptăm că data editării acelui *Vocabollario* (Napoli, 1746) se înscrie în perioada de maximă evoluție intelectuală a lui Adam Smith (1748-1789[11]), deci este aproape sigur că, lucrând la redactarea *Teoriei sentimentelor morale*, la sfârșitul căreia a adăugat *A Dissertation on the origins of languages*, cunoscută cu titlul *Considerations*… deja amintită, însă numai la ediția a 2-a, în 1761,[12] nu numai că a citit acest volum în italiană, ci foarte probabil l-a folosit frecvent ca instrument de lucru.

Dar investigația nu se oprește aici. Și ce citea Adam Smith cel mai mult în categoria literatură? Căci filozoful nu ar fi păstrat în casă zeci și sute de volume doar pentru mobilarea unei camere. Aici avem o surpriză absolut uluitoare: grupa de literatură (Tab. 3) cuprindea mai bine de jumătate din numărul cărților italiene din catalog: 30 din 52 de exemplare !!! Grupa fiind cuprinzătoare, am procedat la segmentarea ei pe subgrupe și tabelul este cât se poate de semnificativ: 5 cărți de proză, 2 de corespondență (el însuși a scris și a primit o corespondență bogată cu personalități europene), 3 cărți de teatru și, aici intervine surpriza, 30 de titluri de poezie și poeme. Această subgrupă atrage atenția în mod special: este frecventă menționarea a 2-4 volume de poezie ale aceluiași autor, însă altele reprezintă adevărate colecții de poezie. De pildă, descoperim un Metastasio în 12 volume editate la Paris (poziția 32), o colecție de 32 de volume din *Parnaso Italiano ovvero Raccolto de' Poeti Classici Italiani* (poziția 36), și chiar un Zeno, *Poesie drammatiche*, în 10 volume (poziția 52). Nu pot lipsi nume răsunătoare ale poeziei italiene: Ariosto, Bojardo, Chiabrera, Dante, Metastasio, Petrarca, Torquato Tasso. Or, cele de mai sus ne conduc spre concluzia că, adeseori, Adam Smith se delecta citind poezie în limba italiană, poate la un ceai cu mama sa, alături de care și-a trăit viața.

În ceea ce privește aceste **52** de volume, ce compun catalogul italian al bibliotecii lui Adam Smith, trebuie subliniată absența incunabulelor, proprietarul bibliotecii fiind mai interesat de cartea tipărită, relativ nouă. Se impune semnalată și prezența unui manuscris interesant. El a fost observat de publicatorul catalogului din 1894, a fost introdus în catalog deși „that is probably of value”[13] La poziția 49 din catalogul italian și la p. 117 în originalul din 1894, se menționează că manuscrisul este în pergament, fără date de identificare (autor, titlu, localitate, an), însă cele 8 volume conțin statutele Venețiene, certificate de blazonul cu

[11] În ultimul an al vieții, filozoful a fost foarte bolnav și a suferit mult.
[12] *A Catalogue*…, *op. cit.*, p. XI și nota 3.
[13] *Ibidem*, p. IX.

https://biblioteca-digitala.ro / www.muzeuparvan.ro

armele cetății, ceea ce arată un anume interes de cunoaștere a justiției orașului și a istorie sale. Mențiunea îndeamnă la cercetare și rămâne în seama unui bibliolog specializat.

O altă modalitate de abordare a catalogului italian, care ar putea fi utilă în rememorarea principalelor centre tipografice italiene, pentru secolele XVI-XVIII, o reprezintă localitatea editărilor (Tab. 1). Descoperim cărți cu autori italieni, tipărite în limba italiană, în Italia și în afara ei. Dintre centrele tipografice externe, enumerăm: Parigi (Parisul) – 4 ex. tipărite între 1746 și 1768), Amsterdam în 1666, London în 1755, 1768, cu varianta Londra, în 1724 și 1768, Colonia (Koln) în 1646, 1675, 1721, Glasguae în 1763, Geneva, în 1629. Alte 3 cărți au fost tipărite la Firenze, una la Roma (1672), Livorno (1771, 1772), Verona (1726), Bologna (1647, 1656), Padova (1766) și nelipsita Veneția, poate cel mai important centru tipografic, cu 12 ex. și manuscrisul „fără valoare" cu cele 8 volume menționate mai sus.

Cum este firesc în orice investigație științifică, nici realizarea catalogului italian al bibliotecii lui Adam Smith, cu discuțiile prezentate mai sus, nu poate fi considerată încheiată. Nenumărate alte posibilități de abordare și surprize bibliologice pot ieși la iveală și din acest catalog, dar și din cataloagele extrase din catalogul original și investigate pe alte limbi, pe autori sau pe domenii.

Lucrarea de astăzi ne conduce la concluzii demne de luat în considerare privind personalitatea fondatorului economiei politice moderne, a autorului *Considerațiilor..*, a *Istoriei astronomiei* și a altor studii interesante, necunoscute publicului românesc și încă netraduse. Deși nu a călătorit în Italia și nu știm să fi învățat și să fi scris în limba italiană, după această investigație este aproape sigur că Adam Smith citea în această limbă, avea cunoștințe de cultură italiană, era dornic să-și însușească mai multe cunoștințe despre istoria italienilor, mai ales a Florenței și a Veneției, despre justiția statelor italiene, despre arhitectura, știința, dar, mai ales, literatura italienilor. Prezența unui număr impresionant de poeme și poezii ale scriitorilor italieni în limba italiană arată nu numai vast și variat interes de lectură, ci un caracter sensibil și introvertit, mai puțin deschis către oameni și mai mult către cunoaștere.

Quod erat demonstrandum !

THE READING HORIZON OF ADAM SMITH FROM THE PERSPECTIVE OF HIS ITALIAN LIBRARY

The paper proposes understanding the reading interest in Italian of the thinker Adam Smith (1723-1790), author of the Theory of Moral Sentiments and of the Wealth of Nations from the perspective of the partial review of his library's catalogue, with approximately 1,000 titles published in English, French, Italian, Greek and Latin. The list of books published in Italian, which Adam Smith purchased for his library and we assume he also read, since he quoted some, represent the Appendix of the present work. From his Italian library, 60 volumes were identified, published between 1547 (B. Castiglione, *Il Cortegiano*) and 1784 (32 volumes from *Parnaso Italiano ovvero Raccolto de' Poeti Classici Italiani*). Just a few years before his death, the great admiror of Italian literature, assiduous reader of Italian poetry, drama, memoirs, correspondence, biographies, jurisprudence, economics, art and history (especially that of Venice and Florence) was still purchasing and reading books from the Italian states, a fact which sketches a personality with a profound cultural and humanities features.

https://biblioteca-digitala.ro / www.muzeuparvan.ro

A Catalogue

OF THE

Library of Adam Smith

Author of the 'Moral Sentiments' and
'The Wealth of Nations'

EDITED WITH AN INTRODUCTION

BY

JAMES BONAR

Novos parans amicos, ne obliviscere veterum

London

MACMILLAN AND CO.

AND NEW YORK

1894

All rights reserved

Fig. 1. Facsimil cu pagina de titlu a catalogului original.

https://biblioteca-digitala.ro / www.muzeuparvan.ro

CATALOGUE

ACADÉMIE Royale.	Choix des Mémoires de l'Académie Royale. 3 vols. 4to, calf. *Londres*, 1777.	C
ACADÉMIE Françoise.	Observations de l'Académie Françoise sur les Remarques de M. de Vaugelas. 2nd ed. 2 vols. 12mo. *La Haye*, 1705.	N
ACADÉMIE des Sciences, etc.	Mémoires de l'Académie des Sciences, Inscriptions, Belles Lettres, Beaux Arts, etc., nouvellement établie à Troyes en Champagne. Vol. i. only. 12mo. *Troyes*, 1756.	N
ACTS, English.	Acts made in the First Parliament of Charles, holden at Edinburgh, 1633. Small fol. old calf. *Edinburgh*, 1633.	B
ACTS, Scottish.	Acts and Constitutions of the Realm of Scotland. Black letter. 1 vol. Small fol. calf. N. P. 1566.	C
ADAM (Alexander).	Latin and English Grammar. 8vo, calf. *Edinburgh*, 1772.	B
ADDISON (Joseph).	Works of Addison. 4 vols. 4to, calf. *Birmingham*, 1741.	C
	The Freeholder. 12mo, calf. *Glasgow*, 1746.	B
	The Spectator. 8 vols. 12mo, calf. *London*, N. D.	B
	(1) Essay on the Imitative Arts, 169: "The agreeable raillery of Mr. Addison" on the Italian Opera, in the *Spectator*.	
	(2) Mor. Sent. (6th ed.) i. 314 (Part III. ch. ii.) (Addison intrigued against Pope.)	
	(3) *Ibid.* (6th ed.) ii. 11 (Part V. ch. i.): "The correct but often tedious and prosaic languor of Addison."	

B

Fig. 2. Facsimil cu prima pagină a catalogului original.

https://biblioteca-digitala.ro / www.muzeuparvan.ro

INDEX

TO THE INTRODUCTION AND TO THE PRINCIPAL NAMES NOT REGISTERED ALPHABETICALLY IN THE CATALOGUE.

Æsop, 16
Aix, Archbishop of, 79
D'Alembert, 7
Alexander the Great, 7
Antoninus Pius, 7
Apollonius of Perga, 104
Apostolo, *see* Zeno
Aristotle, 87
Asinius Celer, 87
Athenaeus, 20
Augers, 29

Babbage, Charles, 106
Badius, Jodocus, 64
Bain, James, xxx, 3 (Toronto)
Bannerman, Rev. D. D., vii, viii, xxix, xxx
Battie, William, 55
Beaumont, Déon de, 10
Begley, Rev. W., xxx, 50
Bell, R. C., xxi
Benedictus, Joannes, 61
Bentham, Jer., xxi
Bentley, Richard, 16, 50, 64, 85, 107, 111
Benwell, Archdeacon, 22
Beugo, xxi
Bigot, L. E., 95
Bindon, David, 66
Birch, Dr., 120
Black, Dr. Joseph, xii, xvi, xvii
Blair, Hugh, xi, xiii
Blavet, l'abbé, 98, 106
Bonar, J., xxx, 26
Bowyer, William, 73
Boyle, Robert, 7
Brahmins, 87
Brodie, William, 26
Brougham, Henry, 119
Brown, Commissioner, xxii
Brunck, Phil., 5, 6, 107
Brutus, Marcus, 23
Bryan, A., 88
Buccleuch, Duke of, x, 2
Buchan, Earl of, xx
Burgess, Thomas, 18
Burmann, P., 6, 39, 85, 94
Burnes, J., 37
Burns, Robert, 106
Butler, Bishop, 54
Byron, Captain, 24

Calas, Jean, 119
Calcraft, John, 12
Calonne, 72
Campbell, Colin, 84
Carlyle, Alexander, 39
Carteret, Captain, 24
Casaubon, Isaac, 48
Cassandre, 6
Cato Major, 23, 103
Cebes, 37
Chapelle, M. de la, 108
Charles I. and II., 120
V., 97, 105
„ VIII., 46
Cicero, 50, 87, 119
Clarke, Samuel, 49, 54, 99
Cleghorn, Prof. Hugh, xv, xvi
„ Mrs., xv, xvi
Clerke, Captain, 24
Cocceius, H. de, 45
Collins, Anthony, 89
Collopy, Ty., xxv
Commandinus, F., 104
Constantine, Robert, 102

Fig. 3. Facsimil cu indexul de nume al catalogului original.

https://biblioteca-digitala.ro / www.muzeuparvan.ro

Tab. 1.
Catalogul cărților cu autori italieni, publicate în limba italiană, din biblioteca lui Adam Smith.

	AUTORUL	TITLUL OPEREI	DOMENIUL
1.	Ammirato (Scipione)	*Istorie Fiorentine*. 3 vols. Small fol. vellum. Firenze, 1641.	istoria Florenței
2.	Ariosto (Ludovico)	*Comedie*. *Minim*. 4to, calf. Firenze, 1724.	teatru
3.		*Orlando Furioso*. 4 vols. 12mo, calf. Parigi, 1746.	poezie
4.	Bellori (Giov. Pietro)	*Le Vite de' Pittori, Scultori, ed Architetti Moderni*. I vol. 4to, calf. Roma, 1672.	biografie
5.	Bentivoglio [Cardinal] (Guido)	*Relazioni*. Fol. calf. Anversa (Antwerp), 1629.	filozofie
6.		*Raccolta di Lettere*. 12mo, calf. Colonia, 1646.	coresp.
7.	Boccaccio	*Decamerone*. Small 4to. 2 vols. N.D.	proză
8.	Boccalini (Trajano)	*De' Ragguagli di Parnaso*. Minimo, vellum, Amsterdam, 1669.	proză
9.	Bojardo (Matteo Maria)	*Orlando Innamorato*. 1 vol. 4to. Venetia, 1609.	poezie
10.		*The same*. 4 vols. 12mo, tree calf. Parigi, 1768.	poezie
11.	Capacelli (Albergati)	*Il Nuovo Teatro Comico, coll'aggiunta d'alcune tragedie Francesi*. 5 vols. 8vo, calf. Venezia, 1774	teatru
12.	Caro (Hannibale)	*Lettere Familiari*. Small 4to, calf. [N. P.] 1581.	coresp
13.	Castiglione (Conte Baladesar)	*Libro del Cortegiano*. 12mo, red morocco. Aldi Fil. [Venezia], 1547.	proză
14.	Contarini (Gasparo)	*Della Republica e Magistrati di Venetia*. Minimo, old calf, Venetia, 1650.	drept
15.	Corsini (Bartolemmeo)	*Il Torrachione Desolato*. 2 vols. Minimo. Londra, 1768.	poezie
16.	Dante (Alighieri)	*La Divina Commedia con varie annotazioni e copiosi rami adornata*. 5 vols. 4to, vellum. Venezia, 1757	poezie
17.		*Il Convito e la Vita Nuova*. 4 vols. 8vo, boards. Venezia, 1772.	poezie
18.	Davila (Henrico Caterino)	*Historia delle Guerre Civili*. 2 vols. Large 4to, calf, Londra, 1755.	istorie
19.	Galileo (Galilei)	*Opere*. 2 vols. 4to, calf. Bologna, 1656.	științe
20.		*Opere*. 4 vols. 4to, tree calf. Padova, 1744.	științe
21.	Garzoni (Pietro)	*Istoria della Repubblica di Venezia*. Small 4to, vellum. Venezia, 1720.	istoria Veneției
22.	G[C]hiabrera (Gabriello)	*Opere*. 6 vols. Small 8vo, tree calf. Venezia, 1782.	poezie
23.	Gravina (Giovanni Vincenzo)	*Della Ragione Poetica*. Libri due. I vol. Small 8 vo, calf, Napoli, 1716.	proză
24.	Guarini (Cavaliere)	*Il Pastor Fido*. 12mo, calf, N. D.	teatru

https://biblioteca-digitala.ro / www.muzeuparvan.ro

25.	Guicciardini	*La Istoria d'Italia*. 2 vols. Large fol. old calf, Venezia, 1738.	istoria Italiei
26.	Guidi (Alessandro)	*Poesie*. 12mo, calf. Verona, 1726.	poezie
27.		*Vocabolario degli Academici della Crusca*. Vols. Fol. calf. Napoli, 1746	proză
28.	Lipi (Lorenzo)	*Il Malmantile Racquistato*. Minimo, calf. Parigi, 1768.	poezie
29.	Macchiavelli (Nicolo)	*Opere*. Vols. VI. VII. and VIII. Small 8vo, calf. London, 1768	filozofie
30.	Marino (Cavaliere)	*L'Adone, Poema, e l'Allegorie di Don Lorenzo Scoto*. 4-to, vellum. Venetia, 1623	poezie
31.		*La Lira, Rime*. 3 vols. Thick minimo, old calf, Venetia, 1674	poezie
32.	Metastasio (Pietro)	*Poesie*. 12 vols. 12mo, old calf, Parigi, 1755	poezie
33.	Palladio (Andrea)	*Dell'Architettura. (With plans and plates.)* Small fol. old calf, tooled, gilt edges. Venetia, 1570	arhitectura
34.	Pallavicino (Ferrante)	*L'Anima*. Thick minimo, vellum. Colonia, 1675.	filozofie
35.	Paolo (padre, Sarpi)	*Opere*. 6 vols. Small 8vo, vellum. Venetia, 1688	drept canonic
36.		*Parnaso Italiano ovvero Raccolto de' Poeti Classici Italiani*. 32 vols. Small 8vo, tree calf. Venetia, 1784-88	poezie
37.	Petrarca (Francesco)	*Le Rime*. Minimo, calf. Bergamo, 1752.	poezie
38.		*Le Rime brevemente esposte per Ludovico Castelvetro*. 2 vols. 4to, calf. Venezia, 1756.	poezie
39.	Pulci (Luigi)	*Il Morgante Maggiore*, 4to, vellum, Firenze, 1732	poezie
40.	Sabellico (Marcantonio Cocceio)	*Istorici Veneziani*. 11 vols. 4to, calf. Venezia, 1718	istoria Veneției
41.	Sannazaro (Jacopo),	*Arcadia*, 1 vol., Venice, 1524	poezie
42.	Soave (Pietro) [Paolo Sarpi]	*Historia del Concilio Tridentino*, 4to, old calf, Geneva, 1629	drept canonic
43.	Spallanzani (Abbate)	*Opuscoli di fisica animale e vegetabile*, 2 vols, 8 vo., calf, Modena, 1786	științe
44.	Tasso (Torquato)	*La Gerusalemme liberata*, 4 vols, 4to, calf, London, 1724	poezie
45.	Tasso (Torquato)	*La Gerusalemme liberata*, 2 vols, small 8 vo,calf, Glasguae, 1763	poezie
46.	Tassoni (Alessandro)	*De' pensieri diversi*, 1 vol, 4to, sheepskin, Venetia, 1676	filozofie
47.	Varchi (Benedetto)	*Storia fiorentina*, 1 vol, small fol. calf, Colonia, 1721	Ist.Florenței
48.	Vasari (Giorgio)	*Delle vite de' pittori*, 3 vols, 4to, calf, Bologna, 1647	biografie
49.		*Venice - manuscrise pe pergament din statutele venetiene*. Fara pagina de titlu, denumire sau data. blazonul Venetiei, 8 vo	drept
50.	Verri (Pietro)	*Meditazioni sulla economia politica* (anon.) Nella stamperia dell' Encyclopedia. con approvazione, Livorno, 1771	economie pol.
51.		*Meditazioni sulla economia sulla economia politica* (anon.), 8 vo, Livorno, 1772	economie pol.
52.	Zeno (Apostolo)	*Poesie drammatiche*, 10 vols, 8 vo., calf, Venezia, 1744	poezie

https://biblioteca-digitala.ro / www.muzeuparvan.ro

Tab. nr. 2 : Clasificarea cărților în limba italiană după domeniu

	arhitectură	biografie	drept	ec. pol.	filozofie	istorie	literatură	științe
Poziția în catalogul nostru	33	4, 48	14, 35, 42, 49	50, 51	5, 29, 34, 46	1, 18, 21, 25, 40, 47	(vezi Tab. nr. 2)	19, 20, 43
TOTAL	1	2	4	2	4	6	30	3
Total general	**52**							

Tab. nr. 3: Clasificarea cărților de literatură în limba italiană

Nr crt	poezie	proză	corespondenta	teatru
Poziția în catalogul nostru	3, 9, 10, 15, 16, 17, 22, 26, 28, 30, 31, 32, 36, 37, 38, 39, 41, 44, 45, 52	7, 8, 13, 23, 27	6, 12	2, 11, 24
Total	20	5	2	3
Total general	**30**			

https://biblioteca-digitala.ro / www.muzeuparvan.ro